

Tiedon järjestämisen koko kirjo

ISKOn (International Society for Knowledge Organization) seitsemäs kansainvälinen konferenssi järjestettiin kesällä 2002¹. Kongressi pidettiin Granadassa, Espanjassa. ISKO on perustettu vuonna 1989 ja se on johtava kansainvälinen tiedon järjestämiseen erikoistunut, jäsenistöltään monitieteinen seura. Sen toimintamuodot ovat tieteellisille seuroille perinteiset: julkaisutoiminta, mm. lehden Knowledge Organization julkaiseminen ja sekä kansallisten että kansainvälisten tieteellisten konferenssien pitäminen.

ISKOn tavoitteena on erityisesti tiedon ja tietämyksen järjestämiseen liittyvä käsitteellinen työ eri toimintaympäristöissä (mm. tietokannat, kirjastot, hakemistot, Internet). Kansainvälisen yhdistyksen lisäksi ISKOlla on 17 kansallista osastoa, joista seitsemän toimii aktiivisesti. Seuran toiminnasta ja sen käytännön työstä saa lisätietoja www-osoitteesta: <http://is.gseis.ucla.edu/orgs/isko/isko.html>.

ISKOn seitsemännen kansainvälisen konferenssin nimenä oli Tiedon kuvailun ja järjestämisen haasteet 21:lle vuosisadalle: tietämyksen integrointi rajojen yli (Challenges in Knowledge Representation and Organization for the 21st Century: Integration of Knowledge Across Boundaries). Pääteeman valinnan motiivina oli tieto- ja viestintäteknikan luoma uusi monitieteinen ja monikulttuurinen reaaliaikainen tiedonvälityksen toimintaympäristö ja siinä entistä ajankohtaisemmiksi nousseet erityyppisten dokumenttien ja sisältöjen hallinta. Lisäksi konferenssin kiinnostuksen kohteena oli tietämyksen hallintaan liittyvät erityiskysymykset ja siinä esiintyvät mahdolliset yleiset lainmukaisuudet.

Konferenssin esitelmillä oli annettu kaksi pääteemaa. Ensinnäkin tiedon kuvailun ja järjestämisen mallien analysointi ja toiseksi sellaisten uusien mallien, teorioiden ja teknikoiden esitleminen, joiden avulla voitaisiin päätyä kulttuurien ja erityisalojen rajoja ylittävien järjestelmien luomiseen. Omana erityispainopistealueena oli vähemmistöjen ja monikulttuurisuuden tukeminen kansainvälistyvässä tiedonhallinnan ympäristössä ja tähän liittyvät eettiset näkökohdat. Uusi verkkoympäristö antaa mahdollisuuden monikulttuurisen ja moniarvoisen informaation

jakeluun ja vastaanottamiseen, mutta tuo mahdollisuus ei toteudu, ellei näihin päämääriin pyritä aktiivisesti.

Varsinaiset esitelmät oli jaettu sisällöllisesti kuuteentoista istuntoon. Istuntojen sisältönä olivat sekä tiedon järjestämisen teoreettiset, käsitteelliset ja epistemologiset kysymykset, että konkreettiset sovellukset ja mallit, joiden avulla teorioita on yritetty käytännössä testata ja kehittää. Tässäkin konferenssissa tuli hyvin esille se, kuinka läheisessä yhteistyössä tietojenkäsittelytiede ja informaatiotutkimus tällä hetkellä on. Alojen välillä on hedelmällistä yhteistyötä ja mielenkiintoista oli havaita, että molempien alojen erityisosaamista tarvitaan erityisesti tietojärjestelmien kehittämisessä. Lisäksi näyttäisi siltä, että teoreettiseen ja käsitteelliseen työhön on tällä hetkellä sosiaalinen tilaus, tässä informaatiotutkimuksella on selvästi paljon annettavaa muille aloille.

Konferenssiesitelmiä oli kaikkiaan 81, enemmän kuin järjestäjät olivat osanneet odottaa, joten osa istunnoista oli rinnakkaisia. Esitelmät on julkaistu María J. López-Huertasin toimittamassa teoksessa: *Challenges in knowledge representation and organization for the 21st century: integration of knowledge across boundaries: proceedings of the 7th international ISKO conference, 10-13 July 2002, Granada, Spain.* (Advances in Knowledge Organization, vol. 8.) Seuraavassa joitakin subjektiivisia yleishuomioita esitelmistä ja niissä esiintyneistä laajemmista kehitystrendeistä, tarkemmin asiaan voi perehtyä lukemalla edellä mainitun teoksen.

Eräänä keskeisenä teemana esitelmissä oli tiedon järjestämisen käsitteellinen hallinta ja mallintaminen yleensä ja erikoisaloilla. Esitelmissä käsiteltiin mm. tieteellisen aineiston-, fiktionaalisen aineiston-, kansanperinteen-, ei-kirjallisen aineiston-, elinkeinoelämän- ja Internetin eri tyyppisten aineistojen sisäisiä luokitus- ja luokittumusrakenteita ja näitä aineistoja varten luotuja sisällönkuvailun menetelmiä ja sovelluksia. Selvästikin näyttää siltä, että tarve analysoida ja mallintaa hyvin erityyppisiä tiedon- ja tietämyksen avaruuksia on kasvanut. Tähän on tietysti selvänä syynä sekä julkaisemisen määrän että jakelutekniikoiden ja -mahdollisuuksien kasvu.

Tiedon järjestämiseen liittyvänä omana laajana kysymyksenä oli keskeisesti konferenssin pääteeman mukaisesti universaalien - sekä käsitevälineiden että käsite rakenteiden - työstäminen ja mallintaminen käytännön sovelluksia varten. Eräänä suurena haasteena tutkimukselle tällä(kin) hetkellä on löytää ja mallintaa ne tiedon järjestämiseen liittyvät yleiset mallit, joita voidaan hyödyntää mahdollisimman laajasti eri sovelluksissa ja toisaalta erottaa ne kunkin kulttuurin ja niihin liittyvien dokumenttien ominaispiirteet, jotka vaativat sovelluksiin omat erityisratkaisunsa. Käsitteellinen työ ja tutkimus on näin sitä perustutkimusta, jota tarvitaan toimivien ja loogisten sovellusten ja tuotteiden luomisessa.

Esitelmissä oli mielenkiintoista myös se työ, jota parhaillaan tehdään perinteisten menetelmien integroimisessa Internetissä jaeltavien aineistojen tiedon tallentamiseen ja hakuun. Luokitus, tesaurokset ja asiansanoituksen hyödyntäminen eivät näytä vielääkään kuolevan automaattisten menetelmien tieltä. Lisäksi Internet-ympäristössä on kiinnostavaa se, kuinka perinteisiä ja uusia tiedon järjestämisen keinoja integroidaan entistä enemmän toimivasti dokumentteihin ja niihin tapoihin (mm. portaaleihin, www-sivuihin, tiedontallennus- ja hakupalveluihin), joilla käyttäjiä ohjataan heidän haluamiensa dokumenttien luokse. Tässä näytetään tarvittavan sekä perinteisiä menetelmiä että automaattisen tietojenkäsittelyn luomia uusia mahdollisuuksia.

Konferenssissa oli siis runsaasti myös tietojenkäsittelyn erityisasiantuntijoilta. Erityisen vahva edustus paikalla oli espanjalaisilla, jossa toimii

tällä hetkellä tällä alueella useita monitieteisiä tutkimusryhmiä. Ne tekevät mielenkiintoista työtä mm. sumean logiikan ja neuroverkkotekniikoiden käytännön toteutusten parissa ja niiden hyödyntämisessä mm. relevanssipalautteessa ja automaattisessa tiedon järjestämisessä.

Kaiken kaikkiaan konferenssi oli mielenkiintoinen läpileikkaus siitä, mitä tiedon järjestämisessä tällä hetkellä tutkitaan ja tehdään. Lisäksi oli hyvä huomata, kuinka korkeatasoista tutkimusta asiaan liittyen tehdään ympäri maailmaa ja että ongelmat ovat kaikkialla samankaltaisia. Eurooppalaisen tutkimuksen taso sekä tiedon järjestämisen käsitteellisessä analyysissä että tietoteknisten sovellusten luomisessa on myös hyvin korkea tällä hetkellä. Monikulttuurisuus, kulttuurienvälisyys ja oman kulttuurin ja osaamisen arvostaminen näkyikin konferenssissa ja sen käytännöissä, ei pelkästään esitelmien aiheena. Suomalaista alan tutkimuksen esittelyä olisi tietysti voinut olla paikalla enemmänkin. ISKO on hyvä foorumi tiedon järjestämisessä tehtävän työn seuraamisessa ja esitlemisessä sekä Euroopassa että koko maailmassa.

Kiitokset

¹Kiitokset Karl-Erik Henrikssonin muistorahastolle, jonka apuraha mahdollisti allekirjoittaneen esitelmämatkan seminaariin.

Kuopiossa 20.8.2002.

Jarmo Saarti